

500 jaar na Luther: de Goudse Reformatie vertakt

Paul H.A.M. Abels

47

Dit jaar is het precies vijfhonderd jaar geleden dat de Duitse reformator Maarten Luther zijn beroemde 95 stellingen met kritiek op de Katholieke Kerk liet ophangen aan de deur van de slotkapel van Wittenberg, in het oosten van Duitsland. Algemeen wordt deze protestactie uit 1517 gezien als het begin van de Reformatie of Hervorming. Hij was zeker niet de enige die de vele kerkelijk misbruiken hekelde. Iemand als de Goudse Rotterdammer Erasmus deed dat ook volop. Maar die wilde de kerk alleen van binnenuit zuiveren. Luther had dat geduld niet en ging zijn eigen weg, net als vele andere reformatoren zoals Calvijn, Melancton, Zwingli, Bullinger en Menno Simons. Luther kreeg veel aanhang in de Duitse gebieden en in Scandinavië. In Nederland zou de gereformeerde leer van de Fransman Calvijn het meest aanslaan van alle protestantse stromingen.

De deur van de Slotkapel in Wittenberg, waar Maarten Luther in 1517 zijn 95 stellingen aanbracht of liet aanbrengen. Deze stellingen zijn tegenwoordig in brons op de deur aangebracht (foto P.H.A.M. Abels)

Gezicht op Gouda (uitgegeven door Braun en Hogenberg in 1573)

De Reformatie maakte een eind aan de ongedeelde Katholieke Kerk van de Middeleeuwen. Ook Gouda onderzocht ruim een halve eeuw na Luthers actie de gevolgen daarvan op indringende wijze. Nadat de geuzen – dat waren gereformeerdgezinde opstandelingen onder leiding van prins Willem van Oranje – de stad in 1572 wisten te veroveren op de koning van Spanje, was de grote Sint-Janskerk niet langer het kerkelijk onderdak voor alle Gouwenaars. Het gebouw kwam in handen van een toen nog kleine groep aanhangers van de Reformatie. De uit het gebouw verdreven katholieken raakten niet alleen kerk en kloosters kwijt, maar ook hun vrijheid om in het openbaar hun geloof te belijden. Erg abrupt ging dat overigens niet in Gouda: geen Beeldenstorm, geen strenge vervolgingen, maar een stadsbestuur dat ondanks de reformatorische omwenteling probeerde zoveel mogelijk inwoners van de stad te verenigen onder één kerkelijk dak. Dat deed zij door intensieve bemoeienis met de gang van zaken in de Sint-Jan en een bewuste keuze voor dominees die bereid waren een middenpositie in te nemen tussen Rome en Reformatie.

Over deze voor Nederland unieke kerkelijke ontwik-

keling van Gouda is reeds veel geschreven, evenals over de twee grote geloofsrichtingen daarbij: de rooms-katholieke en de calvinistisch-gereformeerde – ook wel hervormd genoemde – richting. Minder bekend zijn de lotgevallen van veel kleinere en latere protestantse stromingen in Gouda. Vandaar dat de redactie van de *Tidinge* heeft besloten in het kader van Refo500, de herdenking van vijfhonderd jaar Reformatie, dit keer vooral die kleine kerken uit de schaduw van de geschiedenis te halen en in het licht te zetten. U kunt in dit nummer lezen hoe het hen hier vergaan is, van lutheranen, doopsgezinden en Walen tot evangelischen en gereformeerde kerken van diverse snit. Het zijn immers ook deze kerken en kerkjes die het religieuze leven van Gouda tot op de dag van vandaag kleur en inhoud hebben gegeven. Sommige van hen hebben het moeilijk door de secularisering; op andere lijken geloofsafval en vergrijzing juist geen greep te krijgen. Hun bijzondere geschiedenis zal in deze *Tidinge* voor het nageslacht worden vastgelegd. En dat allemaal mede dankzij financiële steun van de Stichting Jac. Bezemer.